

Musica mediaeva liturgica II. Medzinárodná muzikologická konferencia, Ružomberok, 3. – 4. júna 2015

Začiatkom júna sa v reprezentačných priestoroch Organovej siene Katolíckej univerzity v Ružomberku uskutočnil v poradí II. ročník medzinárodnej muzikologickej konferencie pod názvom *Musica mediaeva liturgica*. Hlavným organizátorom konferencie bola Katedra hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku pod vedením doc. ThDr. Rastislava Adamka, Phd. Program vedeckého stretnutia bol zameraný na výskum stredovekej hudobnej kultúry strednej Európy a s tým súvisiace prezentovanie najnovších výsledkov bádania liturgických rukopisov.

Organizátorom konferencie sa podarilo zostaviť mimoriadne pútavý program, v ktorom figurovali vzácní zahraniční hostia a kolegovia z Čiech, Maďarska, Poľska a Rakúska, ale samozrejme aj domáci muzikológovia zo Slovenska. Pozvanie na konferenciu prijali vedeckí pracovníci Maďarskej akadémie vied Gábor Kiss, Zsuzsa Czagyány a Ágnes Papp. Katedru hudobnej vedy Karlovej univerzity v Prahe a najnovšie výsledky vedeckej práce so stredovekými materiálmi prezentovala Veronika Mráčková. Poľskú vedeckú a akademickú obec reprezentoval Jakub Kubieniec z Ústavu hudobnej vedy Jagelovskej univerzity v Krakove. Mimoriadne cenný príspevok prihlásil Robert Klugseder z Ústavu pre umenovedný a hudobnohistorický výskum Rakúskej akadémie vied. Slovenskú stranu zastupovali piati vedeckí pracovníci – Rastislav Adamko a Janka Bednáríková z domácej, hostiteľskej inštitúcie Katedry hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Jana Bartová z Katedry muzikológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Sylvia Urdová z Hudobného múzea – Slovenského národného múzea a Eva Veselovská z Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied. Podujatie sa konalo v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/007/12 *Výskum a pramenná edícia graduálu*

deponovaného v Slovenskom národnom archíve v Bratislave, fond Knižnice Bratislavskej kapituly, signatúra Manuscripta 67.

Otvárací deň konferencie zahájil blok spoluriešiteľov tohto grantového projektu. Úvodný príspevok Evy Veselovskej *Neskorostredoveké notačné systémy prameňov z územia Slovenska a notácia Graduálu č. 67 (Graduale civitatis Nitriense)* podal komplexný pohľad na pramennú základňu stredovekej hudobnej kultúry v Nitre. Bližšie špecifikoval neskorostredoveké pramene hudobnej kultúry Nitry od konca 15. do prvej polovice 16. storočia. Hlavným cieľom príspevku bola komplexná interpretácia základných štruktúr notácie *Graduálu č. 67* zo Slovenského národného archívu (*Graduale civitatis Nitriense*) a notačných systémov neskorostredovekých materiálov z Nitry v kontexte pramennej základne z územia Slovenska.

Druhý príspevok *Hudobno-liturgická tradícia v Graduáli č. 67 (Graduale civitatis Nitriense) zo Slovenského národného archívu* predniesol zodpovedný riešiteľ projektu Rastislav Adamko. Ťažiskovou témou príspevku bola celková prezentácia spracovania a vyhodnotenia tohto špecifického regionálneho rukopisu. Prezentované boli charakteristické znaky hudobnej a liturgickej tradície rukopisu. Mimoriadne zaujímavé boli komparatívne vyhodnotenia a analýzy modálnych štruktúr graduálu.

Prvý blok konferencie uzatváral referát Janky Bednáríkovej *Prínos rehoľných rádov v období stredoveku v historicko-hudobnom kontexte*, ktorý predstavil a zhodnotil históriu rehoľných komunít na Slovensku (činnosť benediktínov, františkánov, dominikánov a kartuziánov) prostredníctvom historických údajov a zachovaných rukopisných materiálov. Druhý blok konferencie otvoril príspevok Roberta Klugsedera *Stredoveké notované ru-*

kopisy a fragmenty v Rakúskej národnej knižnici vo Viedni. Autor referátu predstavil aktuálne výsledky monumentálneho projektu Rakúskej akadémie vied, ktorý počas osemročnej projektovej činnosti spracoval 367 signatúr kompletných rukopisov¹ a vyše 670 fragmentov Rakúskej národnej knižnice vo Viedni. Robert Klugseder prezentoval niekoľko pozoruhodných vedeckých výstupov projektu (v edícii *Codices Manuscripti*)² a špecifickú databázu stredovekých notovaných rukopisov z Rakúskej národnej knižnice vo Viedni.³

Výnimočný prameň Slovenského národného múzea – Hudobného múzea v Bratislave predstavila Sylvia Urdová v príspevku *Františkánsky graduál v zbierkovom fonde SNM – Hudobného múzea*. Referát obsahoval zaujímavú a dodnes nie celkom jasnú históriu vzniku a používania rukopisu, spojenú s analýzou liturgického a hudobného obsahu graduálu. Okrem tohto vzácného prameňa predstavila autorka referátu i niekoľko ďalších rukopisov Hudobného múzea (paulínsky rukopis *Lamentácie MUS I 18, Pašie MUS I 26 z Hlohovca, Responsoriale MUS I 92 a i.*)⁴

Výsledky najnovších výskumov českej stredovekej hymnológie prezentovala vo svojom príspevku *Jednota a rôznosť v repertoáru hymnů v pozdně středověkých bohemikálních pramenech* Veronika Mráčková. Mimoriadne inšpirujúci príspevok k analýze a komparácii hymnologického repertoáru v Čechách koncom stredoveku ponúkol syntetický pohľad na spracované rukopisy. Referát prezentoval

aj nové cesty naplňania databázy českých prameňov stredovekej hudby *Fontes Cantus Bohemiae* nielen prostredníctvom plnotextových prepisov, ale i sprístupnením melodických prepisov jednotlivých spevov.⁵

Prvý deň konferencie uzavrelo spoločné slávenie svätej omše v latinskom jazyku v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Ružomberku a milý spoločenský večer. Počas omše zazneli viaceré spevy stredovekých prameňov stredovekého Uhorska v interpretácii *Scholy cantorum* Katedry hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku pod vedením Janky Bednárikovej.

Fascinujúci a humorný príspevok *Vyjúce vlky, hulákajúce voly: spevácky štýl v strednej Európe v 15. a 16. storočí* Jakuba Kubiencia otvoril druhý deň konferencie. Autor referátu predstavil neuveriteľné terminologické spektrum a špecifické dobové reakcie poslucháčov na stredovekých interpretov gregoriánskeho chorálu. Príspevok bol plný citátov z dobových stredovekých spisov a nesmierne zaujímavovo priblížil dobové reakcie percepcie tzv. umeleckej hudby.

Blok troch referátov maďarských kolegov otvoril príspevok Zsuzsy Czagányovej *Itinerár neskokostredovekého reprezentatívneho rukopisu v 16. – 17. storočí. Fragmenty Varadínskeho antifonára z Levoče a z Popradu*, ktorý prezentoval neuveriteľné osudy jedného fólia vzácného *Varadínskeho antifonára* z konca 15. storočia. Rukopis viacerých tvárí (hudobný obsah z Transylvánie, iluminácie a notácia z Čiech, najväčšia časť kódexu dnes v Maďar-

¹ KLUGSEDER, Robert – RAUSCH, Alexander – ČIZMIČ, Ana – CHARVAT, Vera Maria – VERHAAR, Oscar – VESELOVSKÁ, Eva – ZÜHLKE, Hanna: Katalog der mittelalterlichen Musikhandschriften der Österreichischen Nationalbibliothek Wien. In: *Codices Manuscripti & Impressi*. Purkersdorf : Verlag Brüder Hollinek, 2014, Supplementum 10. ISSN 0379-3621. Dostupné na internete: <<http://e-book.fwf.ac.at/o:599>>

² KLUGSEDER, Robert unter Mitarbeit von RAUSCH, Alexander: Ausgewählte mittelalterliche Musikfragmente der Österreichischen Nationalbibliothek Wien (= *Codices Manuscripti* Supplement 5). Purkersdorf : Verlag Brüder Hollinek, 2011. KLUGSEDER, Robert, mit Beiträgen von RAUSCH, Alexander, ROLAND Martin und ZÜHLKE, Hanna: Quellen zur mittelalterlichen Musik- und Liturgiegeschichte des Klosters Mondsee (= *Codices Manuscripti* Supplement 7). Purkersdorf : Verlag Brüder Hollinek, 2012.

³ Dostupné na internete: <<http://www.cantusplanus.at/de-at/publikationen.htm>>

⁴ Dostupné na internete: <<http://www.snm.sk/?hudobne-muzeum-publikacie>>

⁵ Dostupné na internete: <<http://cantusbohemiae.cz>>

sku) dodnes udivuje výskytom vyrezaných zlomkov v Maďarsku, Rumunsku, Rakúsku a Slovensku.

Agnes Pappová predstavila v príspevku *Tonár a liturgická kniha v jednom zväzku. Antifonár ms. 287 Kláštornej knižnice vo Vorau a jeho tonár* špecifickú problematiku obsahu zaujímavého *Antifonára ms. 287* z Vorau. Štatisticky zaujímavý referát obsahoval množstvo konkrétnych príkladov z obsahu tejto špeciálnej stredovekej liturgickej knihy, ktorej podobný ekvivalent, žiaľ, medzi slovenskými prameňmi nenájdeme.

Koncepcnú analýzu a hodnotenie skutočne problematického rukopisu z Košíc – *Košického graduálu* z roku 1518 – prezentoval v príspevku *Skutočný „stredoeurópsky“ rukopis: Košický graduál z roku 1518* Gábor Kiss. Monumentálny kódex, ktorý bol vytvorený začiatkom 16. storočia a používal sa v Dóme sv. Alžbety, dokumentuje vzorové miešanie viacerých kultúrnych tradícií a vplyvov vo všetkých zložkách, počnúc hudobným obsahom a notáciou až po výzdobu.

Konferenciu uzavrel špecifický príspevok *Utrechtský žaltár – nová ikonografická interpretácia vyobrazenia k žalmu 108* Janky Bartovej. Autorka detailne vyhodnotila význam symbolov žaltára v kontexte analýzy textovej, biblickej predlohy.

Množstvo podnetov z prednesených konferenčných príspevkov rozprúdilo záverečnú

vedeckú diskusiu, ktorá potvrdila mimoriadnu dôležitosť konzultácií a konfrontácií výsledkov výskumov stredovekej hudobnej kultúry v stredoeurópskom priestore. Aktuálna potreba výmeny skúseností prostredníctvom nových databáz⁶ podnietila prijať viaceré konštruktívne pripomienky o zjednotení prostriedkov, ktoré databázy využívajú v spoločnej celosvetovej databáze CANTUS Index.⁷ V diskusii zarezoval i fenomén mobility častí niektorých stredovekých kódexov, pričom ide o mimoriadne častý jav vo všetkých zúčastnených krajinách – v Maďarsku, Poľsku, Rakúsku, Čechách i na Slovensku. V tejto súvislosti je otvorený priestor na nevyhnutnú spoluprácu v medzinárodnom rámci.

Konferencia prebehla v priateľskej a rodinnej atmosfére, za čo patrí veľká vďaka hlavným organizátorom konferencie – Rastislavovi Adamkovi, Janke Bednárikovej a Zuzane Záhradníkovej. Kvôli skúškovému obdobiu sa žiaľ jednotlivých blokov konferencie zúčastnilo minimum študentov. Napriek tomu malo vedecké podujatie mimoriadny status, keďže sa tu spoločne stretli takmer všetky vedecké osobnosti strednej Európy, ktoré sa zaoberajú výskumom stredovekej liturgickej hudby. Veríme, že podobné vedecké stretnutia sa budú v blízkej budúcnosti opakovať častejšie.

Eva Veselovská

⁶ *Cantus Planus in Slovacia* – Dostupné na internete: <<http://cantus.sk>>; *Gradualia Project* – <<http://graduali.eu>>; *Cantus Planus in Polonia* – <<http://cantus.edu.pl>>; *CANTUS Database* – <<http://cantusdatabase.org>> a i.

⁷ Dostupné na internete: <<http://cantusindex.org>>